

Köp inte tidningen på pendeltåg eller tunnelbana. Köp endast av försäljare med blå id-bricka med foto.

SITUATION

S T H L M

PETTER HELLSING

KONSTNÄR I UTKANTEN

Lotteri att söka missbrukarvård

Sara Stridsberg

Vägrar låta sig maktmissbrukas

Politiker på gatan

#105

Januari 2006

Årgång 12

40 Kronor (försäljaren erhåller hälften)

KONSTEN ATT VISA HUR FÖRORTEN ÄR NUTIDEN

Fittja och Flemingsberg har mer kontakt med det nutida samhället än Stockholms innerstad. Och Tornedalen har mer gemensamt med Botkyrka än Södermalm. Det är en av många slutsatser konstnären Petter Helsing har dragit efter flera års arbete i Sveriges olika utkanter, alltifrån stockholmsförorter, till Kristianstad och Haparanda, om man nu kan kalla det utkanter. ▶

text Anna-Karin Sandström foto Michael Steinberg

Vi träffas på Mångkulturellt Centrum i Fittja, mitt i en av Petter Hellsings nyligen inredda installationer. Den lilaröda och stilrena batikskjortan matchar både miljön och hans lätt sydländska utseende.

På den orientaliska mattan står en sjuttio-talssoffa som dekorerats med maskinbroderi. Motivet är Fittja och de grå husen med de färgglada balkongerna som blivit kännetecknande för området. Runt omkring oss hänger en rad upplysta panoramafotografier av landskap från olika länder. Horisonterna kedjas samman till en enda lång helhet. Iran, Afrika, Sverige, allting hänger ihop. Precis allt.

Utän att höja tonen eller låta varken upprörd eller bitter börjar han bit för bit beskriva sin bild av det svenska samhället och dess relation till konstvärlden och kulturpolitiken. Det handlar mycket om invandrapolitik, men också om det inhemska utanförskapet.

Mångkulturåret har precis inletts och konsten har som ambition att delta och aktivera, men Petter Hellsing anser att det på många håll görs på ett alldeles för inskränkt sätt.

–Jag tycker att alltför många konstnärer är omedvetna om omvärlden. Vi bor i bostadsområden där alla trivs och är lika. Tryggt vaggas man in i en tro om att »så här är det, det här är verkligheten«.

Allt bottnar i det centralstyrda Sverige, med strålkastarna på innerstaden, näringslivet och den nya ekonomin.

–Samtidigt växer utkanterna och förorterna, och innehåller en uppsjö outnyttjad kunskap, säger han. Att ignorera det är både oreflekerat och alltför tillbakablickande.

Men visst. Arbetet med mångfalden är inget som avklaras över en natt.

–Det tar tid, lång tid. Ett år är ingenting. Tio år är nog heller ingenting, och mitt konstnärliga arbete är bara en liten del i något mycket, mycket stort.

För hans del började det 1998, Stockholm var Europas kulturhuvudstad och Petter Hellsing var en av de medverkande i projektet Barackkonst. Staden ville värna om konsten i förorten och ett antal Citykonstnärer fick varsin byggbarack i varsin förort att disponera hur de ville.

Petter Hellsing och hans familj hade nyligen lämnat Södermalm och flyttat till Flemingsberg. Innerstaden var inte bara för dyr att bo och hålla ateljé i, den började också kännas alldeles för homogen och likriktad. Och att leva i en värld som liknar den som skildras i DN På stan började kännas smått tätt.

När det var dags för Petter Hellsing att välja stadsdel för sin barack kändes Skärholmen som ett passande alternativ. Kul och intressant, tänkte han, och såg projektet som en möjlighet att bekanta sig med området han flyttat till.

Baracken fylldes med broderier av den arkitektoniska förortsmiljön. Knähöga harar i keramik fick representera människan, både som kollektiv och individ. Precis som haren tar vi ett steg hit, ett skutt dit, allt för att hålla oss vid liv.

Fast det blev inte som han tänkt sig. Människorna brydde sig inte ett dugg om Petter och hans barack, tvärtom, han blev totalt ignorerad.

–Jag kände mig rätt bortkommen. Min konst kändes inte det minsta angelägen för människorna i Skärholmen. De hade ju fullt upp med att leva och förstå sig på en ny kultur, säger Petter Hellsing och ler ironiskt.

Nästan tio år hade gått sedan han slutade på Konstfack och Petter Hellsing hade börjat fundera över vad konsten egentligen ska ha för roll i samhället; betyder den något eller är det bara en polish? Hur kan man lyckas skapa en dialog med de människor vars tradition varken handlar om kultursidor eller konsthallar?

Omstarten blev oundvikligt uppenbar, fullkomligt kristallklar. I stället började han prata med folk på Konsum och lokalbiblioteket, samlade historier från människorna som bodde i Flemingsberg. Så småningom växte det fram små bildberättelser, den här gången i datastyrt maskinbroderi, som behandlade likheter och skillnader, om hur det är att komma utifrån och ständigt försöka rätta in sig i ledet. Fast egentligen kanske inte vilja fullt ut.

Från början visste Petter Hellsing inte riktigt var hans arbete skulle landa. Men han visste vad han inte ville göra.

–Jag hade sett alldeles för många förortsprojekt med invandrare där man nästintill sätter på dem slöjan, placerar dem i ett fack för att slutligen presentera dem för medelklassen i innerstan.

Flera års dokumentation av Flemingsberg resulterade i en landsomfattande turné med utställningen som han kom att kalla *I ett bus vill skogens slut* – taget från barnramsan om haren som knackar på dörren och ber att få komma in av rädsla för jägaren. Titeln kan tolkas ur ett asylperspektiv, som också handlar om rädslan inför att våga lita på och vara beroende av andra.

För varje ort utställningen besökte kompletteras den med lokala arbeten från olika grupper i Sveriges periferi, allt från Kangos i norr till Malmö i söder.

I stället för att enbart visa »färdig och professionell« konst inleddes varje utställning med ett par dagars workshop, där olika grupper bjöds in och fick maskinbrodera vad de hade lust med.

På så sätt uppstod en dialog. Och deltagarna kunde arbeta med allt från det som rör deras eget ursprung och identitet till söta broderier.

–Graffitikillarna i Gottsunda broderade hjärtan och söta symboler precis som invand-

I ett bus vid skogens slut

liten tomte tittar ut.

*Haren skuttar fram så fort,
klappar på dess port.*

*»Hjälp, ack hjälp, ack hjälp du mig,
annars skjuter jägarn mig!«*

*»Kom, ja kom i stugan in,
räck mig banden din.«*

rarkvinnorna i Fittja. Det mesta kom att handla om saker alla har gemensamt, behovet av kärlek, vänner och släktingar.

Människan har alltid velat skapa skönhet och en plats för ett socialt möte.

Bakom duken och broderiet finns en social aspekt och en idé Petter Helsing tycker är intressant.

–De gamla dukar man exempelvis hittar på loppmarknader är ryckta ur sitt sammanhang, som kärleksbrev som förlorat sina mottagare. Den tidigare sociala funktionen med dess historia av tradition och omsorg är försvunnen. Jag vill väcka den till liv, inte bara brodera tavlor.

Tanken var att skapa en självkänsla och en inkröspport till konsten med hjälp av ett hantverk som finns i alla kulturer. Trådarna i broderiet fick fungera som en metafor för hur saker och ting hänger ihop.

Och visst blev utställningarna lite brokiga, och Petter Helsing mer proffsiga objekt blandades med lokalbefolkningens. Även här ett möte mellan ytterligheter.

–Det fanns en poäng i det också, att ge en insikt i hur konstnärer arbetar och tänker. Blandningen av objekt gjorde utställningen angelägen för många fler, eftersom många kände någon som var med.

När Petter Helsing reste omkring och mötte grupper i olika delar av Sverige slogs han av att likheterna var överraskande många. Den tydligaste gemensamma nämnaren var känslan av att inte bjudas in att delta, känslan av att besluten fattas någon annanstans.

Människorna i Vilhelmina och invandrar-

kvinnorna i Fittja och Botkyrka står inför liknande frågor och problem. Vilhelmina kämpar för sin fortlevnad och precis som i Stockholms förorter blev Petter Helsing uppgift att försöka stärka bygdens människor som grupp.

–Självklart blir den kollektiva gemenskapen viktig för människor i en utsatt situation. I storstädernas centrum däremot ägnar sig det välmående folket mest åt sig själva, vilket inte är så konstigt, säger han.

Vandringsutställningen avslutades i början av förra året, men vår halkiga och snöslaskiga promenad börjar här, med en kort tur till Fittjas busscentral och en tiominuters bussresa mellan Fittja och Flemingsberg. Nu börjar vi närma oss hans egna tassemarker och honom själv.

Hur kom det sig att han arbetar i textil? Det är inte särskilt manligt eller accepterat av samtidskonsten. Och hur hänger skulptur och textil ihop?

Från början är Petter Helsing utbildad i skulptur, men i dag arbetar han i både keramik, foto och broderi. Helst i tredimensionella installationer. Att använda sig av just textil i vandringsutställningen var en idé som växte fram efter en resa i Guatemala. Ett rasistiskt samhälle vars starka textiltradition har överlevt i hundratals år och fungerat som ett förenande uttryck för de förtryckta indianerna.

Själv tror han även att den egna bakgrunden har spelat roll i valet av material. Petter Helsing kommer från en kulturellt medveten medelklassfamilj. Och ja, för den som länge suttit och undrat, Lennart – Krakel Spektakel-

Kusin Vitamin – Helsing är hans pappa och skådespelaren Yvonne Lombard hans mamma.

I deras hem i Nacka hade varken textil eller det folkliga någon speciell plats. Fast förortsperspektivet har ändå alltid intresserat honom, som ett gränsland där det nya Sverige växer fram.

–Jag har själv släktingar från olika världsdelar, vilket stärkt mitt intresse för folkkonsten och att undersöka hur man kan integrera nya influenser, skapa en ny social identitet.

Att bo i Flemingsberg har gett honom ett nytt fokus, samtidigt som han har en förankring i innerstaden.

–Jag kände att jag behövde vidga mina egna vyer och har alltid tyckt om att resa, både geografiskt och klassmässigt.

Men var då verkligen Flemingberg det bästa området att söka sig till? En förort som ofta används som exempel på ett misslyckat integrationsprojekt. Södertörns högskola och Karolinska Institutets forskningscentrum var tänkta att sammansmältas med högshusens invånare. Resultatet blev två märkbart separata områden.

–Trots uppdelningen tycker jag att Flemingsberg har mer kontakt med det nutida samhället än innerstaden, säger Petter Helsing. Här finns en större mångfald och acceptans för grupper i marginalen, för dem som inte tillhör den nya ekonomin.

På vägen mellan Flemingsbergs centrum och hans hem och ateljé går vi förbi föreningen Iffi:s lokaler, Internationella föreningen för invandrar kvinnor. De var en av de första grupperna som involverades i maskinbroderiprojektet.

Loreley Ballon möter oss i dörren, stressad men välkomnande, hon håller på att förbereda inför julmarknad och julfest. Loreley Ballon kommer ursprungligen från Bolivia, men är sedan tio år tillbaka ansvarig för Iffi och ett

»Jag tycker att alltför många konstnärer är omedvetna om omvärlden. Vi bor i bostadsområden där alla trivs och är lika. Tryggt vaggas man in i en tro om att så här är det, det här är verkligheten.«

slags låtsasmamma för flera av deltagarna och områdets invånare. Hon berättar om asylsökande invandrar kvinnor som lever ett isolerat och svårt liv men som genom Iffi funnit en meningsfull plats, både i gruppen och i arbetet.

–Peters kurser i maskinbroderiet har betytt jättemycket för oss, efteråt har vi fortsatt på egen hand och Petter hjälper oss att köpa billigt material.

För många blev det också ett sätt att lära sig använda en dator. ▶

–När vi började var det många som inte visste hur en dator fungerar, det är inte helt lätt, men i dag kan de betala räkningarna via Internet, säger Loreley Ballon.

Men i vissa orter var inte bemötandet lika välkommande.

–För en del platser blev jag ett mångkulturellt alibi, man ringde SFI-gruppen som mest kom dit bara för de var tvungna, säger Petter Helsing. När människor mer eller mindre blir tvångsanslutna till ett kulturprojekt är det inte så lätt att skapa en känsla av delaktighet.

När vi talar om risken för att projekten slutar i att bli ett projekt om, för och av invandrare utan någon integrerande funktion backar Petter Helsing tillbaka några steg.

–Risken finns alltid, men det är väldigt sällan man ser en utställning som faktiskt är producerad av de grupper som skildras. Och så är det ju inte invandrarna som ska integreras, det är vi. Det är alldeles för lätt att säga att problemet ligger hos dem som inte har någon makt, säger han och påpekar att det inte är så kons-

tigt att marginella grupper tyr sig till varandra. Man måste ju börja någonstans.

Utställningsprojektet *I ett bus i skogens slut* är typexemplet på en satsning vars resultat inte går att mäta. Men ett tecken på resultat borde väl ändå vara om Yvonne Rock, samordnaren för Mångkulturåret 2006, känner till Petter Helsing. Och det gjorde hon. Jag kollade.

–Hans utställning har öppnat dörren för de människor som annars aldrig kommer i närheten av konst, säger Yvonne Rock. Fast det är lika mycket ett socialt arbete som ett konstnärligt projekt där man också har jobbat med att bygga upp relationer som handlar om tillit och ansvar.

Väl framme vid hans hem och ateljé känns utställningens titel kanske ännu mer självklar.

Hans eget ursprung och livsstil är inte något han sticker under stol med. Petter Helsing bor verkligen i ett litet hus vid skogens slut. I ett av sidohusen till Flemingsbergs gård närmare bestämt. Mellan skogen och de knallfärgade höghusen.